

Sinteză

Respectarea drepturilor omului în campania electorală pentru alegerile anticipate parlamentare din 11 iulie 2021

Alegerile parlamentare anticipate au fost declanșate după ce noul președinte ales al Republicii Moldova și majoritatea parlamentară nu au reușit să ajungă la un consens privind formarea unui nou guvern. După două tentative eșuate de investire a unui nou guvern, pe data de 11 iulie 2021, în Republica Moldova s-au desfășurat alegerile parlamentare anticipate. În cursa electorală s-au înscris 23 de concurenți electorali, printre care 20 de partide politice, două blocuri electorale și un candidat independent. Prezența la vot a fost de 52,30%, pragul de validare de 1/3 din numărul alegătorilor înscriși în listele electorale fiind depășit.

În rezultatul alegerilor trei concurenți participanți la scrutin au trecut pragul electoral și au intrat în noul Parlament al Republicii Moldova: **Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS)**, **Blocul electoral al Comuniștilor și Socialiștilor (BeCS)** și **Partidul “Șor” (PPȘ)**.

Oficiul Avocatului Poporului - Instituția Națională pentru Drepturile Omului, în temeiul mandatului său general de monitorizare a gradului de respectare a drepturilor omului, dar și în virtutea rolului de promotor și apărător al democrației și statului de drept¹, a urmărit campania electorală și comportamentul actorilor implicați în procesul electoral.

Prezentul document reprezintă un produs integrat al activității de monitorizare realizată de către diverse entități, precum Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte; Misiunea Promo-LEX de observare a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021; observatorii din cadrul Misiunii Internaționale pentru Observarea Alegerilor (ENEMO), observatorii din cadrul Misiunii Internaționale OSCE/ODIHR, care include date ale Comisiei Electorale Centrale și opinia Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor omului în perioada electivă 2021.

Sinteza a fost efectuată în baza informației din surse deschise disponibile, dar și a datelor recepționate de la diverse instituții, organizații, ca și răspunsuri la demersuri, recomandări ale Avocatului Poporului privind campania pentru

¹ Oficiului Avocatului Poporului în calitate de Instituție Națională pentru Drepturile Omului îi revine un rol fundamental în consolidarea democrației, a statului de drept, bunei guvernări și a drepturilor omului. Conform Declarației Alianței Globale a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (GANHRI) de la Marrakesh din 2018, o Instituție Națională pentru Drepturile Omului are misiunea de a interveni atunci când se află în pericol drepturile omului, democrația, statul de drept, se află sub amenințare spațiul civic. Acest lucru a fost accentuat de Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 22 din 16.07.2015, menționând că Instituția Avocatului Poporului „este garantul dezvoltării democratice”, „poate acționa ca mecanism al responsabilității democratice” și „poate fi considerată o instituție cu responsabilitate orizontală în guvernările democratice”. Or, „prin activismul său, Ombudsmanul dintr-o societate democratică trebuie să lupte pentru consolidarea mecanismelor de responsabilizare a tuturor actorilor implicați în protecția drepturilor fundamentale, facilitând astfel realizarea unei bune guvernări într-un stat de drept”.

scrutinul parlamentar, sesizări ale beneficiarilor. În document, de asemenea, sunt menționate acțiunile Avocatului Poporului legate de campania și scrutinul parlamentar.

În mod tradițional, la începutul campaniei electorale, Avocatul Poporului a făcut public un apel în care a chemat participații înregistrați oficial în cursa electorală pentru scrutinul parlamentar ca să desfășoare o campanie corectă și democratică, să respecte drepturile omului și să evite manipularea, hărțuirea oponentilor, distribuirea de falsuri, promovarea unor mesaje xenofobe, rasiste, homofobe, cu discurs discriminatoriu și de ură.

Avocatul Poporului a amintit de faptul că organizarea unor alegeri democratice este imposibilă fără respectarea drepturilor omului, în special a libertății de exprimare, de întrunire și asociere pentru scopuri politice. Ombudsmanul a menționat că, de fapt, credibilitatea procesului electoral trebuie să fie garantată, în primul rând, prin respectarea drepturilor fundamentale ale omului și a normelor de drept. Iată de ce este de datoria tuturor actorilor implicați în procesul electoral să asigure ca acesta să se desfășoare în cadrul legii și cu respectarea rigorilor naționale și internaționale în domeniul alegerilor². Chemarea Avocatului Poporului, în mare parte, nu a fost urmată de către participanții la cursa electorală și instituțiile antrenate în procesul de organizare și desfășurare a scrutinului. Ulterior, alegerile parlamentare au fost apreciate de către observatorii naționali și internaționali parțial libere și parțial corecte, iar drepturile și libertățile fundamentale ale omului, în linii mari, respectate³.

În opinia Avocatului Poporului, caracterul liber și democratic al scrutinului a fost afectat și de această dată de imperfecțiunea cadrului legal cu privire la alegeri; utilizarea discursului de ură și intoleranță pe durata campaniei electorale; menținerea fenomenului de discriminare a persoanelor cu nevoi speciale; reflectarea tendențioasă a concurenților electorali în mass-media; procesul defectuos de creare a secțiilor de votare peste hotarele țării și a celor pentru alegătorii din stânga Nistrului; obstrucționarea exercitării dreptului la vot pentru persoanele domiciliat în regiunea transnistreană; examinarea într-un mod deficitar a contestațiilor electorale; întâzierile în soluționarea plângerilor, precum și unele decizii incoerente în aspecte-cheie ale procesului electoral; continuarea

² <https://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-cheama-la-corectitudine-si-respectarea-drepturilor-omului-in-campania-electorala-pentru-alegerile-parlamentare-anticipate-si-scrutinul-din-11-iulie-curent/>

³ <https://promolex.md/20775-declaratie-alegeri-partial-libere-si-partial-corecte-intr-un-climat-marcate-de-discurs-de-ura-reflectare-partinitoare-suspiciuni-de-influenta-politica-asupra-organelor-electorale/?lang=ro>

http://enemo.eu/uploads/file-manager/ROM_ENEMOInterimreportJune.pdf

<https://promolex.md/20741-constatarile-misiunii-de-observare-promo-lex-in-contextul-monitorizarii-scrutinului-parlamentar-anticipat-din-11-iulie-2021-si-a-numararii-rapide-a-voturilor-in-baza-datelor-colectate-in-600-sectii-de/?lang=ro>

https://www.osce.org/files/f/documents/d/f/492646_0.pdf

practicii de utilizare a imaginii copiilor și exploatarea muncii copiilor în campania electorală.

Cadrul legal în baza căruia s-au desfășurat alegerile din 11 iulie 2021

Potrivit opiniei exprimate de membrii Coaliției pentru alegeri libere și corecte, împărtășită de Avocatul Poporului, „alegerile s-au desfășurat într-un cadru legal lacunar și cu prevederi problematice, care nu a fost îmbunătățit în corespundere cu adresele Curții Constituționale din 2016⁴ și din 2020⁵ și cu recomandările misiunilor naționale de observare a alegerilor, ale OSCE/ODIHR și ale Comisiei de la Veneția”⁶.

În anul trecut, cu puțin timp înainte de începerea procedurilor de organizare a alegerilor prezidențiale, pe 19 iunie 2020, a fost înregistrat proiectul de lege nr.263 pentru modificarea unor acte normative. În nota informativă la proiectul de lege înaintat se arată că scopul proiectului este realizarea unor Adrese ale Curții Constituționale, ajustarea unor prevederi ale Codului electoral la prevederile Codului administrativ, precum și perfecționarea procedurilor electorale.

La data de 9 iulie 2020 proiectul a fost aprobat în prima lectură.

Avocatul Poporului s-a pronunțat în favoarea modificării cadrului legal electoral în conformitate cu adresele Curții Constituționale din 2016 și din 2020 și cu recomandările misiunilor naționale de observare a alegerilor, ale OSCE/ODIHR și ale Comisiei de la Veneția. Mai mult, reprezentanții instituției au participat la dezbaterile publice, organizate de Ministerul Justiției, pe marginea proiectului de lege nr.263 pentru modificarea unor acte normative, avansând mai multe propuneri la acesta în scopul perfecționării procedurilor electorale.

Avocatul Poporului a atenționat atunci, printre altele, că modificările propuse pentru art. 73 din Codul electoral, care reglementează examinarea contestațiilor, nu vin să clarifice, după cum a cerut Curtea Constituțională⁷, autoritățile competente de a examina contestațiile electorale depuse ulterior zilei alegerilor, obiectul litigiilor care ar putea fi dedus spre soluționare instanțelor de drept comun, procedurile de examinare a contestațiilor pentru diverse tipuri de scrutine, procedurile de examinare a contestațiilor în eventualitatea desfășurării a două tururi de scrutin.

⁴ <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=602&l=ro>

⁵ <https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=adrese&docid=137>

⁶ <https://promolex.md/20775-declaratie-alegeri-partial-libere-si-partial-corecte-intr-un-climat-marcate-de-discurs-de-ura-reflectare-partinitoare-suspiciuni-de-influenta-politica-asupra-organelor-electorale/?lang=ro>

⁷ Adresele formulate de Curtea Constituțională la Hotărârea privind confirmarea rezultatelor alegerilor și validarea mandatului de Președinte al Republicii Moldova nr. 34 din 13.12.2016, care au ca scop soluționarea problemelor/deficiențelor identificate în cadrul normativ.

<http://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=602&l=ro>

În această ordine de idei, Avocatul Poporului a susținut propunerea avansată de Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC) cu privire la reglementarea expresă în Codul electoral a obligației de elaborare de către CEC a unui regulament prin care să fie stabilite criteriile clare și previzibile cu privire la modul și condițiile de deschidere a secțiilor de votare peste hotarele țării.

În cadrul ședinței cu membrii Comisiei de la Veneția, Avocatul Poporului a accentuat momentul de ezitare a autorilor proiectului de modificare a Codului Electoral de a include unele elemente cheie/propuneri venite de la societatea civilă:

- asigurarea organizării procesului electoral, și, în special, asigurarea dreptului la vot al alegătorilor în condițiile epidemiologice actuale, metode alternative;
- prevederi cu privire la accesibilizarea și adaptarea la necesitățile persoanelor cu dizabilități a procesului electoral.

De asemenea, Avocatul Poporului a menționat și faptul ignorării propunerilor Coaliției pentru alegeri libere și corecte și ale ONG-urilor de media de a institui reguli clare și corecte de reflectare a alegerilor de către mass-media.

Ombudsmanul a susținut și apreciat introducerea sancțiunii pentru utilizarea discursului de ură și/sau instigarea la discriminare, în același timp s-a arătat rezervat în legătură cu aplicabilitatea acestor prevederi în condițiile în care nu sunt definite aceste noțiuni.

Proiectul nr. 263 a fost aprobat însă doar în prima lectură. Drept rezultat, scrutinul parlamentar anticipat a avut loc în baza cadrului electoral lacunar, care, în opinia Avocatului Poporului, a determinat producerea unor incidente de natură să afecteze bunul mers al campaniei pentru alegerile parlamentare anticipate.

Aceleași îngrijorări au fost menționate în Declarația Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. În opinia CALC „omisiunea Parlamentului de a ajusta prevederile Codului electoral privind contestațiile electorale la prevederile Codului administrativ, a dus la situații de neînțelegere privind competența instituțiilor și procedura aplicabilă. Prin urmare, actorii procesului electoral au fost limitați în dreptul de contestare a acțiunilor oponentilor săi și privați de dreptul la un recurs efectiv. Tergiversarea examinării litigiilor electorale, în particular, privind crearea secțiilor de votare pentru alegătorii de peste hotare și din stânga Nistrului, au generat riscuri pentru integritatea procesului electoral și respectarea principiului de securitate juridică”⁸.

Realizarea dreptului la vot a cetățenilor moldoveni aflați peste hotarele țării

⁸ <https://alegeliber.md/declaratie-calc-alegeri-partial-libere-si-partial-corecte-intr-un-climat-marcate-de-discurs-de-ura-reflectare-partinitoare-suspiciuni-de-influenta-politica-asupra-organelor-electorale-3609.html>

Începând cu anul 2019, Comisia Electorală Centrală⁹ este responsabilă de constituirea secțiilor de votare în străinătate, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE) prezentând doar un aviz la acest subiect. Numărul de alegători care au participat la scrutinul precedent, înregistrarea prealabilă a cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare și numărul cetățenilor moldoveni stabiliți în străinătate conform informațiilor MAEIE sunt criteriile potrivit cărora este stabilit numărul și amplasarea geografică a secțiilor de votare în afara țării.

În avizul MAEIE din 25 mai 2021, a fost propusă deschiderea pentru alegerile din 11 iulie 2021 a 191 de secții de votare în 38 de țări, cu 52 mai multe decât la scrutinul prezidențial din 1 noiembrie 2020. MAEIE și-a argumentat poziția prin faptul că au crescut cu 39 940 înregistrările prelabile depuse în anul 2021, invocând și participarea la vot în străinătate în turul doi al prezidențialelor a unui număr fără precedent de alegători - 263 177. MAEIE a mai făcut referire la cele 11 secții de votare, în care la scrutinul prezidențial s-a epuizat numărul maxim de 5 000 de buletine înainte de încheierea procesului de vot.

La ședința din 5 iunie 2021, Comisia Electorală Centrală a aprobat hotărârea privind menținerea a 139 de secții de votare în 36 de țări, deschise la alegerile prezidențiale din 2020.

Având în vedere faptul că decizia autorității electorale prezuma o potențială încălcare a accesului la vot a unui număr implicit de alegători din străinătate, Avocatul Poporului a decis să intervină. În comunicatul de presă din 5 iunie 2021, Ombudsmanul a subliniat că decizia CEC contravine standardelor în domeniul drepturilor omului și nu va fi asigurată realizarea dreptului la vot pentru toți cetățenii¹⁰.

În urma contestării hotărârilor Comisiei Electorale Centrale de șapte concurenți electorali, la 17 iunie Curtea de Apel Chișinău a anulat lista secțiilor de votare aprobate de CEC, motivând că numărul acestora este mai mic decât cel propus de către MAEIE în avizul său prealabil din 25 mai.

Avocatul Poporului a depus concluzii în acțiunea de contestare a deciziei CEC la Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție privind constituirea secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, recomandând mărirea numărului de secții de votare deschise în afara țării și a celui de buletine de vot, în scopul acoperirii în deplin volum al solicitărilor cetățenilor Republicii Moldova și creării condițiilor optime pentru realizarea dreptului la vot fiecărui cetățean.¹¹

⁹ Lege nr. 113 din 15.08.2019 pentru modificarea unor acte legislative

¹⁰ <http://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-hotarareceec-din-05-06-2021-cu-privire-la-constituirea-sectiilor-de-votare-in-strainatate-contravine-standardelor-in-domeniul-drepturilor-omului-nu-va-asigura-realizarea-dreptul/>

¹¹ <http://ombudsman.md/news/comunicat-de-presa-22/>

Argumentele Avocatului Poporului au fost luate în calcul de către instanțele judecătorești.¹²

Ulterior, Avocatul Poporului a solicitat CEC revizuirea în regim de urgență a listei secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile parlamentare din 11 iulie 2021, prin majorarea numărului secțiilor de votare potrivit evaluărilor prezentate de MAEIE și listei inițiale a CEC din 4 iunie 2021. Un aviz cu recomandări în acest sens a fost expediat pe numele președintelui CEC, Dorin Cimil¹³.

După pronunțarea hotărârii de Apel autoritatea electorală a revizuit numărul și locația secțiilor de votare în străinătate, majorându-le **de la 139 la 146**.

Totodată, cu trimitere la deciziile Curții de Apel și Curții Supreme de Justiție, Avocatul Poporului a expediat un demers Procuraturii Generale, în care a solicitat examinarea acțiunilor/inacțiunilor CEC și ale MAEIE prin prisma întrunirii semnelor constitutive ale componentelor de infracțiuni ”împiedicarea exercitării libere a dreptului electoral” și ”neglijență în serviciu”¹⁴.

Temei pentru adresarea Avocatului Poporului la Procuratura Generală a servit decizia CSJ.

Potrivit Deciziei Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție Decizia nr.3ra-73 8/2021 din 22 iunie 2021, autoritățile, în persoana Comisiei Electorale Centrale și Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova, aveau obligația să coopereze efectiv și eficient pentru a asigura desfășurarea normală a procesului de votare în străinătate și a garanta accesul la urnele de vot a cetățenilor Republicii Moldova aflați în străinătate. Totodată, prima instanță a stabilit că CEC și MAEIE, în detrimentul alegătorilor și a cerințelor legale imperative, au conlucrat în mod defectuos și, în consecință, nu au atins scopul urmărit, adică nu au identificat condițiile impuse de legiuitor pentru a fixa cu o precizie maximă numărul necesar de secții de votare în străinătate, pentru buna desfășurare a scrutinului parlamentar și asigurarea dreptului la vot prin crearea condițiilor decente pentru alegători, fără a ține cont de experiența negativă acumulată la alegerile precedente și fără a lua în mod serios situația pandemică, afectată de virusul COVID - 19.

¹² <http://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-solicita-cecrevizuirea-in-regim-de-urgenta-a-listei-sectiilor-de-votare-instrainatate-pentru-alegerile-parlamentare-din-11-iulie-2021-prinmajorarea-numarului-sectiilor-de-votare/>

¹³ <http://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-solicita-cecrevizuirea-in-regim-de-urgenta-a-listei-sectiilor-de-votare-instrainatate-pentru-alegerile-parlamentare-din-11-iulie-2021-prinmajorarea-numarului-sectiilor-de-votare/>

<http://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-cec-nu-a-dat-curs-recomandarii-ombudsmanului-cu-privire-la-majorarea-numarului-sectiilor-de-votare-potrivit-evaluarilor-prezentate-de-maeie-si-de-lista-initiala-a-comisiei-elect/>

¹⁴ <http://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-exista-temeiuri-caprocuratura-sa-dea-apreciere-cooperarii-insuficiente-intre-cec-simaeie-pentru-asigurarea-realizarii-dreptului-la-vot-al-cetatenilordin-diaspora/>

Procuratura Generală nu a dat curs demersului Avocatului Poporului, invocând necorespunderea acestuia cu cerințele Codului de procedură penală, precizând în răspunsul expediat că ”doar sesizarea formulată conform legislației procesual-penale poate constitui punctul de inițiere a procesului penal” de aceea „lipsesc temeiuri de intervenire a Procuraturii”.

Într-un comunicat de presă¹⁵, Ombudsmanul a subliniat că intervenirea către autoritățile competente cu demers pentru intentarea unei proceduri penale în privința persoanei cu funcție de răspundere care a comis încălcări ce au generat lezarea drepturilor și libertăților omului este o acțiune procesuală a Avocatului Poporului, întreprinsă în temeiul art. 25 alin. 1 lit. b) din Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014 și este o practica constantă de aplicarea de către Ombudsman a Legii nr. 52.

În această ordine de idei, se impune de menționat și faptul că observatorii interni au constatat „caracterul netransparent, imprevizibil și cu dubii rezonabile de influență politică a procesului de constituire a secțiilor de votare peste hotarele țării”¹⁶, iar acei externi s-au arătat îngrijorați în legătură cu imparțialitatea Comisiei Electorale Centrale manifestată prin decizii ca cele privind numărul secțiilor de votare pentru diaspora și regiunea transnistreană, care au subminat încrederea în CEC¹⁷.

Asigurarea realizării dreptului la vot a cetățenilor din regiunea transnistreană

Potrivit Observațiilor experților de la Institutul pentru Politici și Reforme (IPRE) făcute după scrutinul prezidențial din 2020, participarea în alegeri a cetățenilor moldoveni din regiunea transnistreană reprezintă un drept legal al acestora, garantat prin Constituție. În același timp, autoritățile secesioniste nu permit niciun fel de mobilitate, desfășurare de campanie și nici chiar accesul pe teritoriul lor pentru toți candidații electorali. Instituțiile mass-media de pe malul drept sunt, de asemenea interzise în regiune. Majoritatea reprezentanților partidelor politice de pe malul drept al Nistrului, cu excepția celor care au înțelegeri directe cu Tiraspolul, au interdicția de a se deplasa prin regiune și nu au posibilitatea de a desfășura activități politice de nici un fel pe acest teritoriu. Astfel, experții și unele organizații internaționale reclamă faptul că, deși dreptul la vot al cetățenilor din regiunea transnistreană trebuie respectat ca și un drept constitutional fundamental garantat, în același timp este obstrucționată exercitarea altor drepturi precum ar fi dreptul de a fi ales, dreptul de a face campanie electotală, dar și dreptul de a

¹⁵ <http://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-procuratura-general-evita-sa-dea-apreciere-cooperarii-cec-si-maie-la-organizarea-procesului-electoral-in-diaspora-de-aceea-a-invocat-necorespunderea-demersului-ombudsmanului-cu/>

¹⁶ Declarația CALC și rapoartele de monitorizare ale Asociației Promo-Lex.

¹⁷ Declarația observatorilor de la Adunarea parlamentară a OSCE

https://www.osce.org/files/f/documents/d/f/492646_0.pdf

supraveghea procesul electoral, ceea ce reprezintă o încălcare a prevederilor constituționale.¹⁸

În opinia șefului Școlii de studii politice de la Tiraspol, Anatoli Dirun, la scrutinul parlamentar din 2021, ”partidele moldovene practic nu au fost vizibile în stânga Nistrului – nimeni nu a mai propus bani și nu a organizat masiv transport pentru potențialii alegători. În perioada acestei campanii electorale în Transnistria a fost liniște, fără apeluri din partea unor partide politice că „trebuie să veniți, vă așteptăm și vă promitem și recompense.”¹⁹

În cadrul scrutinului parlamentar din 11 iulie 2021, ca și la alegerile prezidențiale din 2020, autoritățile de la Tiraspol nu au împiedicat deplasarea cetățenilor prin posturile de control către localitățile limitrofe unde au fost deschise secții de vot și au permis deplasarea membrilor birourilor electorale cu urnele de vot mobile la penitenciarele nr. 8 și nr. 12 din municipiul Bender.

La cele 41 de secții de votare deschise pentru locuitorii din stânga Nistrului²⁰, la urnele de vot s-au prezentat 28792²¹ (11,16%) din cca. 258 de mii de cetățeni cu drept de vot ai Republicii Moldova, care domiciliază în unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului și municipiul Bender, în descreștere cu 22,7 %, față de scrutinul parlamentar din 2019.

Alegătorii din stânga Nistrului au avut posibilitatea de a vota în baza listelor electorale suplimentare la orice secție de votare din cele 41 destinate lor, după prezentarea unuia din următoarele acte de identitate valabile și eliberate de autoritățile Republicii Moldova: buletin de identitate cu fișa de însoțire; buletin de identitate provizoriu; legitimația de serviciu pentru militari în termen; livretul pentru persoanele care satisfac serviciul civil.

Totodată, acest scrutin a relevat aceleași probleme și impedimente în realizarea dreptului la vot de către cetățenii domiciliați în stânga Nistrului, care au fost reclamate pe durata alegerilor anterioare: accesul limitat sau chiar lipsa accesului locuitorilor din regiunea transnistreană la informații obiective și veridice despre procesele și evenimentele electorale din Republica Moldova; lipsa accesului sau accesul limitat la principalele surse mediatice din Republica Moldova; imposibilitatea desfășurării activității politice/agitației electorale de către

¹⁸ Observațiile experților de la Institutul pentru Politici și Reforme (IPRE) făcute după scrutinul prezidențial din 2020

<http://ipre.md/2020/04/28/nota-analitica-cum-sa-evitam-fraudarea-alegerilor-prezidentiale-din-republica-moldova/>

¹⁹ <https://moldova.europalibera.org/a/dirun-alegeri-anticipate-votul-din-Transnistria/31351893.html>

²⁰ https://a.cec.md/ro/cec-a-revizuit-numarul-sectiilor-de-votare-pentru-alegatorii-2781_99654.html

²¹

https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/37_Localit%C4%83%C5%A3ile_din_st%C3%A2nga_Nistrului_P_V_scanate.pdf

concurenții electorali; transportarea organizată a alegătorilor la secțiile de vot și coruperea acestora.

Ca și la scrutinele din anii trecuți, în ziua alegerilor a fost organizată în mod anonim transportarea alegătorilor din localitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului și mun. Bender la secțiile de votare ca să își exprime votul (17 cazuri). Pe 11 iulie, în procesul de transportare a alegătorilor către secțiile de votare din circumscripția electorală nr.37 pentru localitățile din stânga Nistrului, au fost implicate cel puțin 110 automobile și 8 microbuze. Din 17 cazuri de oferire a recompenselor materiale sau bănești depistate de Misiunea de Observare Promo-LEX, 10 cazuri (59%) țin de secțiile de votare organizate pentru alegătorii din regiunea transnistreană²². Și europarlamentarul David McAllister, șeful delegației Parlamentului European, a menționat într-o declarație pentru presă: „Colegii mei au observat transportarea sistematică a alegătorilor din Transnistria la secțiile de votare. În acest sens, regretăm că CEC nu a reușit să reglementeze acest aspect”²³.

Cu referire la chestiunea dată, Avocatul Poporului a avansat în carul unei emisiuni televizate propunerea organizării de către CEC a transportării alegătorilor la secțiile de votare din localitățile din stânga Nistrului, pentru a exclude implicarea unor concurenți electorali în acest proces și influențarea opiniei electorilor, prin asigurarea serviciilor de transport și oferirea concomitentă a unor stimulente bănești. În opinia Avocatului Poporului, Comisia Electorală Centrală este obligată să identifice opțiuni juridice vaste, susceptibile în vederea asigurării dreptului la alegeri libere, cu vot secret, în condiții care ar asigura libera exprimare a opiniei cetățenilor. Abordarea bazată pe drepturile omului este esențială în procesul elaborării unor decizii compatibile, prin formă și conținut, circumstanțelor de fapt din regiunea transnistreană și aplicabile reieșind din situația din această zonă.

Observatorii din cadrul Misiunii Internaționale pentru Observarea Alegerilor (ENEMO) au notat că acuzațiile de cumpărare a voturilor, ce vizează în special alegătorii din Transnistria, au fost făcute de mai mulți actori politici în timpul zilei de votare și au fost raportate în mass-media, ceea ce ar putea diminua încrederea publicului în procesul electoral. Mai mult, în câteva cazuri, alegătorii au fost văzuți făcând fotografii ale buletinelor de vot marcate, ceea ce ar putea indica asupra existenței încercărilor de influență necorespunzătoare asupra alegătorilor, se menționează în Raportul preliminar al ENEMO²⁴.

Și CALC a menționat că „ *procesul de formare a secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului a fost lipsit de transparență, trezind îngrijorări cu privire la ingerința factorului politic în activitatea CEC. Lipsa accesului la*

²² https://promolex.md/wp-content/uploads/2021/07/RAPORT_nr.-6_APA_E-Day_MO-Promo-LEX-1.pdf

²³ <https://moldova.europalibera.org/a/observatorii-interna%C8%9Bionali-alegeri-corecte-deciziile-cec-submineaz%C4%83-%C3%AEncrederea-/31354831.html>

²⁴ http://enemo.eu/uploads/file-manager/ROM_ENEMOInterimreportJune.pdf

informații și interzicerea desfășurării agitației electorale în stânga Nistrului de către autoritățile separatiste de la Tiraspol, nu a permis o informare liberă a alegătorilor despre procesul electoral și programele concurenților electorali”.

În perioada electorală CALC a înaintat către CEC două demersuri prin care a solicitat adoptarea pentru scrutinul parlamentar din 11 iulie 2021 a unei hotărâri care să prevină transportul organizat al alegătorilor în ziua votării, propunere ignorată de CEC. Conform rapoartelor observatorilor, dar și din sursele mass-media care au reflectat activ ziua alegerilor s-a conturat o legătură vizibilă între cazurile de transportare a alegătorilor și alegerile de cumpărare a voturilor.²⁵

Suplimentar, în societate au fost formulate opinii cu privire la necesitatea limitării dreptului la vot al alegătorilor din regiune pe diverse motive subiective și obiective: *”Autoritățile de la Chișinău trebuie să interzică locuitorilor din regiunea transnistreană să voteze la alegerile organizate pe malul drept al Nistrului, deoarece nu toate partidele care concurează în alegeri au acces să facă agitație electorală în regiune, dar și pentru că organul electoral moldovenesc nu poate organiza alegerile în stânga Nistrului”*. Este doar una dintre punctele de vedere exprimate la subiectul dat.

Mai mult, în media afiliată unui concurent electoral au fost publicate concertat articole speculative, în care s-a afirmat că cetățenii care domiciliază în stânga Nistrului vor fi împiedicați să voteze la alegerile din 11 iulie de grupuri de persoane care au fost special pregătite în acest scop de alt concurent electoral²⁶.

Discursul de ură în campania electorală pentru alegerile parlamentare

Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO), în concluzii sale preliminare, a spus că, „deși campania a fost în general calmă, în ultimele două săptămâni înainte de scrutin s-au atestat declarații radicale și mesaje intolerante, cu lozinci discriminatoare și de incitare la ură. Lipsa de reacție din partea instituțiilor statului este îngrijorătoare, la fel și utilizarea resurselor administrative care nu ar fi oferit condiții egale concurenților”. S-a menționat în particular că „mesajul intolerant s-a intensificat la sfârșitul campaniei și a fost, în special, adresat femeilor și minorităților”²⁷.

Și CALC a notat ” dinamica utilizării discursului de ură” pe durata campaniei electorale, generat de mai mulți concurenți electorali în adresa oponentilor politici și a președintei Maia Sandu, și care a căpătat o amploare în proximitatea alegerilor.

²⁵ Declarația CALC

²⁶ <https://stopfals.md/ro/article/fals-alegatorii-din-regiunea-transnistreana-vor-fi-lipsiti-de-dreptul-la-vot-180524>

<https://www.youtube.com/watch?v=Fi6Qd-pim5I>

²⁷ <http://alegeri.md/images/1/16/Declaratia-mioa-biddo-concluzii-preliminare-alegeri-parlamentare-2021.pdf>

Totodată, observatorii Promo-LEX au identificat, doar în perioada 11 mai-5 iulie, cel puțin 132 de cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare în spațiul public, în mass-media și în mediul online din Republica Moldova. Observatorii Promo-LEX au menționat că ”autoritățile au omis să dezvolte soluții legale și mecanisme pertinente pentru prevenirea, combaterea și sancționarea acestui fenomen, iar Parlamentul a eșuat în a aproba în lectură finală proiectul de lege nr. 301/2016 care reglementează infracțiunile motiv de prejudecată”²⁸.

Oficiul Avocatului Poporului a atestat mai multe cazuri de mesaje discriminatorii și intolerante, inclusiv din semnalele recepționate de la beneficiari. Acestea au vizat, în special, discursurile intolerante în raport cu minoritățile sexuale, plasate pe rețelele sociale de către liderii unor formațiuni politice, participante la alegeri.

Oficiul Avocatului Poporului a abordat problema combaterii discursului de ură repetat și în cadrul unor diverse inițiative. Instituția a pledat consecvent pentru adoptarea pachetului de legi cu privire la crimele bazate pe ură și prejudecată, avansând mai multe propuneri la acesta. De asemenea, subiectul în cauză a fost tratat în contextul unor diverse acțiuni de informare, în reacții, apeluri și declarații ale Avocatului Poporului. În perioada campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 11 iulie 2021, Oficiul Avocatului Poporului a lansat pe rețelele sociale o acțiune cu hashtagul #CampanieElectoralăFărăUră²⁹. De asemenea, instituția a elaborat în comun cu Consiliul pentru Prevenirea Discriminării și Asigurarea Egalității și Promo-LEX cu susținerea Consiliul Europei, un spot „Ce este discursul de ură?”³⁰, care a fost distribuit în spațiul online.

Respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități

Pentru a spori accesibilitatea pentru alegătorii cu dizabilități, CEC a echipat toate secțiile de votare cu cabine de vot speciale, lentile, buletine de vot tactile, un ghid pentru alegători în limbajul semnelor și un ghid audio³¹.

În pofida acțiunilor întreprinse, Avocatuji Poporului consideră că și în scrutinul parlamentar din 11 iulie 2021 nu s-a reușit crearea unor condiții adecvate pentru realizarea dreptului la vot al persoanelor cu nevoi speciale. Fiind amplasate în școli, case de cultură sau alte edificii cu trepte la intrare, cele mai multe secții de votare au fost și de această dată greu accesibile pentru persoanele în scaun rulant sau cu dificultăți locomotorii.

Potrivit observațiilor CALC³², se menține fenomenul de discriminare a persoanelor cu nevoi speciale, care continuă să se confrunte cu bariere de accesibilitate fizică și informațională. În Declarația CALC cu privire la alegerile parlamentare din 11

²⁸ Declarația CALC

²⁹ <http://ombudsman.md/news/campanieelectoralafaradiscursdeura/>

³⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=kRmY-OIFM2A>

³¹ <http://alegeri.md/images/1/16/Declaratia-mioa-biddo-concluzii-preliminare-alegeri-parlamentare-2021.pdf>

³² <https://alegeliber.md/declaratie-calc-alegeri-partial-libere-si-partial-corecte-intr-un-climat-marcate-de-discurs-de-ura-reflectare-partinitoare-suspiciuni-de-influenta-politica-asupra-organelor-electorale-3609.html>

îlulie curent se spune că peste 70% din secțiile de votare au fost inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, numărul secțiilor de votare accesibile fiind sub 1%. Cu excepția a doi concurenți electorali care au publicat platformele electorale în limbaj Braille, ceilalți concurenți electorali nu au elaborat și difuzat materiale informative în formate accesibile pentru persoane cu dizabilități. Doar CEC și CICDE au elaborat și difuzat spoturi video cu traducere în limbaj mimico-gestual.

Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor³³ a avut aceleași observații, accentuând că ”doar o treime din secțiile de votare vizitate au fost accesibile pentru participarea independentă a persoanelor cu dizabilități”. Observatorii străini au mai indicat asupra faptului că „privarea dreptului de vot printr-o hotărâre judecătorească pentru persoanele cu dizabilități mintale nu este consecventă cu standardele internaționale”. Această mențiune a fost făcută, în contextul în care potrivit art. 308 din Codul de procedură civilă, o instanță de judecată poate priva o persoană de dreptul la vot în baza mai multor motive, în contextul instituirii măsurii de ocrotire judiciară.

În același timp, reprezentanții Misiunii de Observare a Alegerilor ODIHR au remarcat faptul organizării de către CEC și Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) a unei campanii de informare a alegătorilor, apreciată drept ”exhaustivă și comprehensivă, abordând, printre altele, accesibilitatea la votare a alegătorilor cu dizabilități, cumpărarea voturilor și măsurile epidemiologice”. Aceasta conținea podcast-uri, videoclipuri, spoturi TV și conținut pe platformele de socializare în limba de stat și rusă, cu interpretare în limbajul semnelor³⁴. Observatorii de la MOA ODIHR au mai notat și organizarea unor instruirii extinse online și în regim normal pentru membrii electorali ai secțiilor de votare, care au fost „în ansamblu interactive și eficiente”.

Reflectare campaniei electorale în mass-media

Misiunea Internațională de Observare a Alegerilor ENEMO a menționat în Raportul de monitorizare a alegerilor că mass-media din Republica Moldova este diversă și polarizată. Din cauza gradului înalt de concentrare a drepturilor de proprietate asupra posturilor de televiziune naționale, controlate de persoane fizice afiliate partidelor politice, se atestă lipsa independenței editoriale și incapacitatea mass-media de a asigura o mediatizare echilibrată. În timp ce radioteleviziunea rămâne a fi sursa principală de informații cu caracter politic, politicienii folosesc din ce în ce mai mult cele mai influente surse mass-media online, inclusiv social media, în calitate de platformă pentru comunicarea mesajului lor electoralului.

³³<http://alegeri.md/images/1/16/Declaratia-mioa-biddo-concluzii-preliminare-alegeri-parlamentare-2021.pdf>

³⁴ <http://alegeri.md/images/1/16/Declaratia-mioa-biddo-concluzii-preliminare-alegeri-parlamentare-2021.pdf>

Lipsa unei reglementări specifice privind mass-media online și social media trezește îngrijorări în legătură cu răspândirea informațiilor false către mai mulți destinatari vizati, ceea ce influențează formarea opiniei politice. Tot ei au constatat că situația media polarizată și în mare parte partinitoare, precum și distribuirea informațiilor false a limitat punctele de vedere politice prezentate alegătorilor de către candidații electorali³⁵.

CALC, la fel, a stabilit că mass-media, cu unele excepții, a avut un comportament partinitor, a reflectat într-un mod dezechilibrat concurenții electorali și nu a asigurat informarea complexă a publicului despre procesul electoral și modalitatea de exercitare a dreptului la vot.

Observatorii naționali au mai stabilit că „autoritatea de reglementare în audiovizual, Consiliul Audiovizualului, nu și-a exercitat atribuțiile de supraveghere și control cu maximă diligență și bună credință și nu a luat decizii prompte pentru a asigura reflectarea corectă și echidistantă a candidaților de către toți furnizorii serviciilor media audiovizuale. Consiliul Audiovizualului a lansat în campania electorală un singur raport de monitorizare, care a constatat derogări de la legislație din partea mai multor radiodifuzori, dar a intervenit cu sancțiuni într-un singur caz, celelalte posturi TV fiind lăsate fără atenție. Lipsa de promptitudine și eficiență a acestei instituții nu a contribuit la asigurarea unor alegeri libere și corecte”. Potrivit opiniei observatorilor, în presa online, caracterul partinitor, selectiv și dezechilibrat de reflectare a campaniei electorale a fost și mai pronunțat.³⁶

Avocatul Poporului a abordat repetat în rapoartele anuale din ultimii 5-6 ani problemele menționate de către observatorii naționali și internaționali în alegerile din 11 iulie privitor la situația privind libertatea mass-media, inclusiv privind gradul înalt de concentrare a drepturilor de proprietate asupra posturilor de televiziune naționale, controlate de persoane fizice afiliate partidelor politice, ceea ce afectează independența editorială și capacitatea mass-media de a asigura o mediatizare echilibrată.

Avocatul Poporului a tratat și subiectul fenomenul manipulării, dezinformării, propagandei și distribuirii falsurilor, chemând reprezentanții comunității jurnalistice să respecte normele Codului deontologic profesional, fără de care nu poate fi vorba de calitatea jurnalismului. Avocatul Poporului a menționat că jurnalismul etic servește interesului public, se bazează pe buna credință și etica profesiei, furnizează informații precise și verificate care să respecte principiile corectitudinii, independenței transparenței și responsabilității publice³⁷.

³⁵ http://enemo.eu/uploads/file-manager/ROM_ENEMOInterimreportJune.pdf

³⁶ <https://promolex.md/20775-declaratie-alegeri-partial-libere-si-partial-corecte-intr-un-climat-marcate-de-discurs-de-ura-reflectare-partinitoare-suspiciuni-de-influenta-politica-asupra-organelor-electorale/?lang=ro>

³⁷ www.ombudsman.md: Raportul Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova în anul 2020 (paginile 70-77)

Asigurarea egalității de gen

Observatorii locali și străini au remarcat faptul respectării de către concurenții electorali a cotei duble de gen la întocmirea listelor de candidați, ceea ce a avut un impact pozitiv asupra asigurării șanselor egale pentru femei și bărbați în Parlament. Astfel, s-a apreciat că „toate listele înregistrate au respectat cota legală de gen de 40% pentru fiecare sex și cerințele de plasare. Aproximativ 47% dintre cei 1.791 de candidați înregistrați au fost femei. Opt partide au nominalizat mai multe femei decât bărbați, însă doar patru liste de partide erau conduse de femei. Candidați reprezentanți ai minorităților naționale au fost incluși în listele electorale ale unor partide și blocuri și au condus cel puțin două liste de partid”³⁸.

Drept rezultat, după alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie curent, din 101 de deputați aleși, 40 sunt femei, ceea ce reprezintă 39,6%, fapt ce a depășit recordul stabilit în 2019 – 25,7%. Astfel, Republica Moldova se află printre țările europene care au înregistrat o pondere ridicată a femeilor-membre în Parlament.

Respectarea libertății la întrunire și exprimare

Misiunea Internațională a Observatorilor în Alegeri (MIOA) ai ODIHR a observat că libertățile fundamentale la întrunire, exprimare și circulație au fost în mare măsură respectate. În același timp, observatorii străini au sesizat o problemă atestată și în cadrul unor altor scrutine – exercitarea de presiuni din partea unor concurenți electorali asupra funcționarilor publici.³⁹

MOA ODIHR a anunțat că a primit informații potrivit cărora în unele raioane funcționarii publici, lucrătorii din sectorul public și alți cetățeni au fost presați să participe la evenimente de campanie. Aceste activități au fost în contradicție cu angajamentele OSCE și standardele internaționale și nu sunt abordate în mod suficient. În câteva raioane, interlocutorii MIOA ai ODIHR au relatat că păstrarea locurilor de muncă, inclusiv în serviciul public și sectorul public, era legată de apartenența de partid.

Avocatul Poporului a fost și el anterior sesizat cu privire la cazuri similare și nu doar în context electoral, iar Studiul de percepții asupra drepturilor omului, ediția

Raportul Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova în anul 2019 (paginile 49-57)

Raportul Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova în anul 2018 (paginile 28-36)

Raportul Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova în anul 2017 (paginile 15-25)

Raportul Avocatului Poporului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova în anul 2016 (paginile 26-1)

³⁸<http://alegeri.md/images/1/16/Declaratia-mioa-biddo-concluzii-preliminare-alegeri-parlamentare-2021.pdf>

³⁹<http://alegeri.md/images/1/16/Declaratia-mioa-biddo-concluzii-preliminare-alegeri-parlamentare-2021.pdf>

2021, realizat la comanda Oficiului Avocatului Poporului, prezintă dovezi în plus cu privire la existența unor acțiuni de influențare a opiniei angajaților din serviciul public și de restrângere a dreptului la libera exprimare.

În diferite contexte, participanții la Studiu au menționat ca fiind riscant, în special pentru funcționarii publici, să-și manifeste opiniile privind *conducerea statului, politicienii*. Deși se consideră că în ultimii 1-2 ani, s-a diminuat temerile persoanelor angajate în instituțiile statului să-și exprime opiniile public, în continuare sunt presiuni în acest sens.⁴⁰

Avocatul Poporului subscrie opiniei observatorilor străini în ceea ce privește impunerea funcționarilor publici, lucrătorii din sectorul public și altor cetățeni de a participa la evenimente de campanie, sub amenințarea concedieri acestora în caz contrar. Ombudsmanul amintește de faptul că, potrivit standardelor internaționale⁴¹ și naționale, participarea la întrunirile publice trebuie să fie întotdeauna voluntară iar orice încercare de a impune pe cineva să participe la o întrunire este o încălcare gravă a drepturilor și libertăților persoanei și o infracțiune.⁴²

Cât privește libertatea de exprimare a funcționarilor publici, Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public stabilește în articolul 15 că ”în timpul exercitării atribuțiilor, funcționarul public se va abține de la exprimarea sau manifestarea publică a preferințelor politice și favorizarea vreunui partid politic sau vreunei organizații social-politice”, dar că „funcționarul public poate participa la activități sau dezbateri publice, având obligația de a face cunoscut faptul că opinia exprimată nu reprezintă punctul de vedere oficial al autorității publice în cadrul căreia își desfășoară activitatea”.

Avocatul Poporului a mai constatat faptul desfășurării în perioada campaniei electorale a unor întruniri în cadrul cărora s-au produs altercații între reprezentanți ai două formațiuni politice participante la scrutin de natură să tulbure ordinea publică. Ombudsmanul consideră însă că, în linii mari, întrunirile și protestele realizate de concurenții electorali au avut loc cu respectarea normelor democratice.

Utilizarea imaginii copiilor și exploatarea muncii minorilor în campania electorală

⁴⁰ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/07/DO_raport_raport_OAP-2.pdf

⁴¹ Dreptul la libertatea întrunirilor este un drept fundamental al omului din categoria celor civile și politice și este consfințit și protejat prin Constituția Republicii Moldova (art.40) și legislația în vigoare, dar și prin principalele instrumente ale dreptului internațional al drepturilor omului la care Republica Moldova este parte, inclusiv Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice și Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

⁴² Legea nr. 26 din 22.02.2008 privind întrunirile, art. 7, alin. (2) : „Nimeni nu poate fi obligat să participe sau să asiste la o întrunire”; **Codul penal al Republicii Moldova**, art. 184): „, Violarea dreptului la libertatea întrunirilor prin împiedicarea ilegală a desfășurării mitingului, demonstrației, manifestației, procesiunii sau oricărei alte întruniri ori a participării cetățenilor la acestea **fie prin constrângerea lor la participare** [...] se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 750 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.”

Problema în cauză în ultimii ani s-a aflat constant în atenția Avocatului Poporului pentru drepturile copilului și nu doar în contextul unor campanii electorale.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a avut mai multe luări de atitudine la tema dată, atenționând politicienii, demnitarii și funcționarii publici să nu utilizeze copiii pentru a-și promova imaginea și a obține dividende politice și simpatii pe seama acestora.⁴³

Mai mult, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a monitorizat respectarea drepturilor copilului în campania prezidențială din anul 2020 și, în baza datelor atestate, a realizat un Raport tematic cu privire la utilizarea imaginii copiilor în campaniile electorale,⁴⁴ care a fost prezentat în cadrul unei conferințe de prese la începutul campaniei electorale pentru scrutinul parlamentar anticipat din anul 2021.

În Raport se menționează că pe parcursul perioadei de monitorizare 1 octombrie – 1 noiembrie 2020 (I tur al alegerilor) și 2 noiembrie -15 noiembrie 2020 (al II-lea tur de scrutin), au fost identificate 96 de cazuri de utilizare a imaginii minorilor în mediul on-line, 3 cazuri de utilizare a imaginii minorilor în afișe, pliante, spoturi video, 96 de cazuri când întrunirile electorale s-au desfășurat cu participarea minorilor și 6 cazuri de utilizare a forței de muncă a copiilor pentru repartizarea materialelor publicitare electorale.

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului s-a adresat concurenților electorali și altor actori implicați în campaniile electorale cu îndemnul să trateze copiii cu respectarea demnității lor umane și să nu admită acțiuni care să le afecteze viața privată. Furnizorii de servicii media au fost chemați să nu distribuie publicitate bazată pe imagini ale copiilor, să asigure furnizarea de informații veridice, corecte și adaptate gradului de maturitate a copiilor. Către părinți și profesori, alte persoane implicate în creșterea și educarea copiilor, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a venit cu îndemnul ca aceștia să informeze corect copiii despre procesele electorale, cu asigurarea explicării drepturilor derivate din acestea.

De asemenea, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului a propus completarea cadrului normativ, în special legislația electorală, cu reglementări exprese cu privire la interzicerea utilizării imaginii copiilor fără consimțământul

⁴³ <http://ombudsman.md/news/ombudsmanul-isi-reitereaza-apelul-catre-concurentii-electorali-privitor-la-neadmiterea-utilizarii-imaginii-copiilor-in-interese-politice-indemnul-este-adresat-tuturor-formatiunilor-politice-si-nu-pre/>
<http://ombudsman.md/news/avocatul-poporului-condamna-orice-actiuni-de-utilizare-a-imaginii-copiilor-exploatarii-muncii-lor-in-campania-electorala-indiferent-cine-sunt-concurentii-electorali-care-comit-asemenea-abateri/>
<https://noi.md/md/societate/cei-care-folosesc-imaginea-copiilor-in-campania-electorala-ar-putea-fi-santionati>

<https://www.jurnaltv.md/news/2809d41d52c2e9ec/ombudsmanul-copilului-este-inacceptabila-folosirea-imaginii-copiilor-ca-material-electoral.html>

⁴⁴ <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/05/RaportELECT2021-.pdf>

părinților/reprezentantului legal în campaniile electorale, referendumuri, în acțiuni de agitație/propagandă politică și acțiuni care prezintă pericol pentru viața și sănătatea minorului sau lezează onoarea și demnitatea minorului.

Avocatul Poporului a constatat menținerea practicii abuzive de utilizare a imaginii copiilor în interes electoral în recenta campanie electorală, fapt confirmat și de către persoanele care au sesizat Ombudsmanul despre neregulile admise de unele partide.

Ulterior, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului și-a reafirmat de câteva ori îndemnul către actorii politici ca să nu admită abateri ce țin de utilizarea imaginii copiilor, exploatării muncii lor în campania electorală.

Suplimentar, tuturor participanților la cursa electoral le-a fost expediat Raportul tematic menționat cu o adresare personalizată fiecărui concurent electoral la subiectul în cauză. Doar un singur concurent electoral a venit cu un mesaj de răspuns la adresarea Avocatului Poporului pentru drepturile copilului - Partidului Puterea Oamenilor. În mesaj a fost salutată demersul Ombudsmanului cu privire la problema în cauză și au fost date asigurări că Partidul „Puterea Oamenilor” a utilizat imaginea copiilor în materialele electorale doar urmare a consimțământului atât a părinților, cât și a copiilor, așa cum prevăd standardele internaționale. În mesaj se mai menționa că scopul pe care formațiunea politică l-a urmărit nu a fost să utilizeze copiii în campanie, ci să scoată în evidență problemele cu care aceștia se confruntă.

Avocatul Poporului a fost sesizat și în privința unor acțiuni discriminatorii admise de responsabili de gestionarea secțiilor de vot, care au interzis persoanelor care au venit la vot însoțiți de copii minori să intre cu ei în incinta secției de vot. Astfel, părinții au fost impuși de situație să-și lase copii în grija unor persoane străine în afara secției de votare sau să renunțe la exercitarea dreptului la vot.

Concluzii:

Avocatul Poporului consideră că desfășurarea campaniei electorale și a scrutinului pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 au avut loc în general cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, însă au fost marcate și de unele nereguli care au afectat într-o anumită măsură realizarea acestora. În opinia Avocatului Poporului, pentru neadmiterea pe viitor a abaterilor de la standardele democratice și din domeniul drepturilor omului la organizarea și desfășurarea exercițiilor electorale, se impune întreprinderea unor acțiuni în corespundere cu recomandările care urmează.

Recomandări ale Avocatului Poporului pentru neadmiterea neregulilor atestate în scrutinul anticipat parlamentar în campaniile electorale viitoare:

1. Modificarea cadrului legal electoral în conformitate cu adresele Curții Constituționale din 2016 și din 2020 și cu recomandările misiunilor naționale de observare a alegerilor, ale OSCE/ODIHR și ale Comisiei de la Veneția;
2. Adoptarea în regim prioritar a pachetului de legi cu privire la crimele bazate pe ură și prejudecată;
3. Completarea cadrului normativ, în special legislația electorală, cu reglementări exprese cu privire la interzicerea utilizării imaginii copiilor (minorilor) fără consimțământul părinților/reprezentantului legal în campaniile electorale, referendumuri, în acțiuni de agitație/propagandă politică și acțiuni care prezintă pericol pentru viața și sănătatea minorului sau lezează onoarea și demnitatea minorului;
4. Asigurarea realizării depline a drepturilor electorale de către persoanele cu dizabilități;
5. Pentru asigurarea realizării dreptului la vot a reprezentanților diasporei, se recomandă:
 - crearea unui număr suficient de secții de votare în străinătate, în corespundere cu înregistrările prealabile și datele privind participarea cetățenilor în străinătate la scrutinele anterioare;
 - majorarea plafonului maxim al buletinelor de vot per secție,
 - Crearea condițiilor tehnice, instituționale și legale pentru implementarea opțiunilor alternative de exprimare a votului, cum ar fi votul prin corespondență; votul prin internet;
6. Elaborarea, adoptarea și implementarea unor strategii eficiente de combatere a dezinformării, știrilor false și manipulării în spațiul virtual, pentru asigurarea accesului la informații corectă și obiectivă;
7. Susținerea, inclusiv prin măsuri financiare și fiscale, implicit pe segmentul distribuției, instituțiile media independente și jurnalismul de calitate și implementarea legislației în vigoare, a bunelor practici internaționale în domeniu, pentru a nu fi admise ingerințe în activitate mass-media, care trebuie să servească doar interesului public;
8. Asigurarea unei independențe reale a Consiliului Audiovizualului, care să-și desfășoare activitatea în mod obiectiv și eficiente, cu excluderea oricăror influențe asupra instituției din partea factorului politic;
9. Identificarea, de către Comisia Electorală Centrală, a opțiunilor juridice vaste, susceptibile în vederea asigurării dreptului la alegeri libere, cu vot secret, în condiții care să asigure libera exprimare a opiniei poporului.

10. Integrarea abordării bazate pe drepturile omului în procesul elaborării deciziilor finale compatibile/aplicabile prin formă și conținut, care să corespundă circumstanțelor de fapt ale situației în regiunea transnistreană.